

Odborný článek

Běh lhůt pro uplatnění práv z vad při koupi zboží v obchodě

Tomáš Trojan

Autor je studentem 4. ročníku Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Zajímá se o občanské a obchodní právo. Blíže se specializuje na právo smluvní především v oblasti spotřebitelských vztahů a pojistného práva.

Abstrakt

Článek představuje problém současné právní úpravy institutu koupě zboží v obchodě spočívající v neexistenci vymezení lhůty pro uplatnění práv z vad kupujícím. Autor článku shrnuje dosavadní názory různých autorů na tento problém, srovnává je a poukazuje na určité slabiny závěrů. Otázky, kterými se autor musel zabývat, než dospěl k řešení daného problému, spočívaly především v rozlišení úkonu vytknutí vady a úkonu uplatnění práv z vad. Zabývá se použitelností předcházející judikatury k danému problému a posuzuje relevantnost důvodové zprávy.

Abstract

The article presents the problem of the current legal regulation of the consumer purchase agreement consisting in the absence of time limit for the application obligations from non-performance. The author summarizes previous opinions of various authors, compares them and points to some weaknesses of the conclusions. The author deals with issues that are important for solving the problem, especially presents differentiation of the act of notification of the defect and the act of exercising the rights from the defectual solution of the contract. The author applies previous case law to the problem and analyses the explanatory report to the Czech Civil Code.

Rekodifikace soukromého práva¹ s sebou přinesla mnoho zásadních změn, které nepochybně v mnoha ohledech řeší problémy vzniklé nedostatečnou předchozí právní úpravou. Zároveň je však třeba přiznat, že ani nová úprava, tedy konkrétně zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“), není dokonalá a některé instituty, ať už pro soukromé právo nové či takové, které už znala předchozí právní úprava, nejsou zcela jasně vyložitelné, což pak samozřejmě může činit aplikační problémy.

Konkrétní příklad institutu, který byl upraven již v předchozím občanském zákoníku (dále jen „OZ 1964“), jehož aplikace a výklad může činit velké problémy, je nepochybně úprava práv z vad při koupi zboží v obchodě. Konkrétně lhůty, dle kterých musí být případné právo z vad kupujícím u prodávajícího uplatněno. V tolik diskutovaném § 2165 NOZ je uvedeno, že kupující je oprávněn uplatnit právo z vady, která se vyskytne u spotřebního zboží v době dvaceti čtyř měsíců od převzetí. Dle takové dikce musí okamžitě vyvstat otázka, v jaké lhůtě je třeba, aby kupující u prodávajícího tato práva uplatňoval.

Touto problematikou se doposud relevantně zabývalo pouze několik autorů. Konkrétně Vítová² de facto uzavírá, že kupující je povinen u prodávajícího vadu vytknout ve lhůtě dvaceti čtyř měsíců. Dále uvádí s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu Rc 22/1983, že toto právní jednání, tedy toto vytknutí vady, musí být srozumitelné a zejména z něj musí být patrné, co kupující požaduje. Jinými slovy, kupující musí v zákonné záruční době vadu nikoliv jenom vytknout, ale zároveň musí své právo uplatnit, v zásadě tedy obdobně jako v OZ 1964.

Zcela jiný pohled má na tuto problematiku Tichý.³ Ten dochází k závěru, že v dnešní úpravě na rozdíl od předchozí právní úpravy můžeme v § 2165 najít pouze časové omezení výskytu vady, zatímco časové omezení pro uplatnění práv z vad vymezeno není. Při řešení tohoto problému však dochází také k závěrům, že režim obecné kupní smlouvy nelze použít vzhledem k rozdílnosti obou režimů a obecná část závazkového práva takové omezení času neobsahuje. Tichý tedy uzavírá, že vzhledem k mravnosti a zásadě *venire contra factum proprium* by měl kupující u prodávajícího uplatnit své právo bez zvláštního otálení.

1. Uplatnění práva z vad

Dnešní právní úprava koupě zboží v obchodě, tedy konkrétně § 2165, opravňuje kupujícího uplatnit práva z vad (viz výše). Je však třeba se ptát, co tento termín v režimu NOZ vlastně vyjadřuje v rámci procesu domáhání se práv z vad. Tichý k tomu uvádí: „*koncept odpovědnosti za vady spotřebitelské kupní smlouvy nezná tzv. první fázi uplatňování těchto práv kupujícím.*“⁴ To plně koresponduje s jeho závěry, ve kterých s ohledem na § 2106 dochází k názoru, že právní úprava domáhání se práv z vad je dle NOZ dvojsložková. První složku tvoří vytknutí vady, druhou složkou je uplatnění svých práv, tedy volba z práv k odstranění vady⁵ (k tomu viz dále). Při takovémto konstatování je však zarážející shora uvedený závěr. Totiž, že možnost řešení lhůty k uplatnění práv z vad nelze hledat v obecné části závazkového práva.⁶

1.1. Aplikace obecné části závazkového práva

Klíčem k nalezení druhé složky k řádnému uplatnění práv z vad kupujícím by mohl být § 1921 odst. 2 NOZ, kde je uvedeno, že „*vadu krytou zárukou musí nabyvatel vytknout zciziteli bez zbytečného odkladu poté, kdy měl možnost předmět plnění prohlédnout a vadu zjistit, nejpozději však v reklamační lhůtě určené délkou záruční doby.*“ V aplikaci na § 2165 by to tedy znamenalo dvaceti čtyř měsíční záruční dobu, jež plyne ze samotné dikce ustanovení. Otázkou tedy zůstává, proč autorem nedošlo k reflektování tohoto ustanovení.

Někteří autoři⁷ dovozují lhůtu analogií z § 2112, nicméně docházejí na základě tohoto ustanovení ke shodným závěrům, tedy k subjektivní lhůtě bez zbytečného odkladu a objektivní lhůtě dvaceti čtyř měsíců. V dikci ustanovení je jediný rozdíl od § 1921 odst. 2, § 2112 rozlišuje vady zjevné a skryté. Nicméně z povahy věci to nebude hrát roli, jelikož zde řešíme vady, které se teprve v budoucnu vyskytnou, nemůže jít tedy o vadu zjevnou v době předání. I z této konstrukce je zřejmé, že použití § 2112 vzhledem ke zvláštní povaze § 2165 je problematické a lhůta pro vytknutí by měla plynout spíše z § 1921 odst. 2.

Na rozdíl od Tichého, Vítová postup vytknutí vady dle § 1921 odst. 2 uznává, byť ne s konkrétním odkazem na toto ustanovení. Dovodit to však lze z věty: „*Ve lhůtě dvaceti čtyř měsíců (v reklamační lhůtě určené délkou záruční doby) je rovněž kupující povinen vadu u prodávajícího vytknout.*“ Ta vyjadřuje naprosto smysl daného ustanovení. Nicméně dle jejího názoru je tímto vytknutím proces uplatnění práva dokonán, jelikož, jak bylo uvedeno výše s odkazem na judikaturu k OZ 1964, vytknutí neznamená pouhé oznámení vady, ale je třeba své právo si v této záruční době i vybrat.⁸ Není zde tedy vůbec rozlišen termín vytknutí vady dle § 1921 odst. 2 a termín uplatnění práv z vad dle § 2165. Tento názor postupně přejímají další autoři.⁹

1.2. Vytknutí vady a uplatnění práv z vad jako dvě složky?

Řešení otázky, jak vzájemně vykládat tyto dva termíny, se kterými na různých místech NOZ pracuje, je třeba hledat především v § 2106 odst. 2 a 3. Tam se uvádí, že kupující sdělí prodávajícímu, jaké právo si zvolil při oznámení vady nebo bez zbytečného odkladu po oznámení vady. Pokud si kupující své právo nezvolí včas, má práva podle § 2107, tedy pouze práva z vad, která jsou nepodstatným porušením smlouvy. Ustanovení § 2106 tedy rozlišuje mezi oznámením vady a zvolením si svého práva. Oznámení vady je v souladu s § 1921 odst. 1 nutno chápat jako vytknutí vady. Druhý termín je nepochybně zaměnitelný s termínem uplatnění práv z vad, jelikož dovoluje kupujícímu zvolení si určitého práva ze zákonné nabídky. Je nepochybné, že NOZ v této části pracuje se dvěma složkami uplatnění práv z vad, a to především vzhledem k tomu, že nepostačuje pouhé vytknutí vady, chceme-li oznámení. Zákon zároveň na kupujícího uvaluje povinnost vybrat si způsob odstranění této vady, pokud si v časové lhůtě nevybere, je postižen sankcí. Stejně k tomu Tichý,¹⁰ který zároveň upozorňuje, že dle dikce § 2106 je potřeba nejdříve vadu vytknout, což je předpoklad pro to, aby mohlo být právo uplatněno. Stejně tak Těgl/Weinhold. Ti obecně uznávají, že v určitých případech zákon vyžaduje, aby došlo k uplatnění práva u určité osoby, jako konkrétní příklad rovněž uvádějí § 2106.¹¹ Dalším argumentem pro chápání úkonů vytknutí vady a uplatnění práv z vad jako dvě složky, které je třeba

od sebe odlišovat, je různost lhůt stanovených v § 2106. Subjektivní lhůta pro vytknutí vady je bez zbytečného odkladu, v tento okamžik, nebo bezodkladně po něm by kupující měl zároveň uplatnit práva z tohoto plnění.¹²

Kromě úpravy vad u obecné kupní smlouvy lze však tuto dvojsložkovost uplatňování práv z vad spatřovat v celém NOZ. Např. Šilhán¹³ uvádí v obecné části závazků k vadám, že uplatnění práv z vadného plnění dle § 1923 a vytknutí vady dle § 1921 odst. 1 může a nemusí být totéž jednostranné jednání nabyvatele. Zpravidla je možné volbu oznámit již současně s vytknutím vady. Zákon však nebrání ani situaci, aby se tak stalo až později. Vyplývá to z dikce § 1921, který hovoří o vytknutí vady a stanovuje určité lhůty k tomuto úkonu, a následného § 1923. Ten hovoří pouze o právech, které má možnost nabyvatel uplatnit vůči zciziteli. Též dovozuje, že uplatnění práva z vad, tedy provedení konkrétní volby, je jiný úkon než pouhé vytknutí vady. Tento závěr se ustálil i u dalších autorů.¹⁴

Pokud je tedy terminologicky rozlišováno mezi oznámením, resp. vytknutím vady, a volbou práva, resp. uplatněním práv z vad, v obecné části závazkového práva a u obecné kupní smlouvy, pak je samozřejmě nutné, aby bylo takto rozlišováno i u úpravy koupě zboží v obchodě. Tedy když § 2165 mluví o uplatnění práv z vad a následně § 1921 odst. 2 o vytknutí vady, není možné mezi těmito úkony dělat rovnítko. Naopak je třeba se ptát, jakým způsobem mají tyto úkony vedle sebe existovat, popřípadě v jakých časových lhůtách mají být prováděny, což je ta nejzásadnější věc vzhledem k tomu, že lhůta k uplatnění práv dle § 2165 není vymezena. Jak již bylo několikrát uvedeno, Vítová¹⁵ tento problém řeší tak, že odkazuje na judikaturu spjatou s OZ 1964. Podle ní bylo jasné dáno, že k uplatnění práva je třeba, aby si kupující své právo vybral v reklamační lhůtě. Tedy naší terminologií nestačilo vytknutí, ale bylo třeba, aby došlo i k uplatnění práva z vad. Takovýto výklad by situaci skutečně řešil, nicméně je třeba se zabývat otázkou, zda tato konstantní judikatura bude i nadále použitelná.

2. Srovnání s předchozí právní úpravou

Shodně s dnešní úpravou odpovědnosti za vady OZ 1964 obsahoval tři části úpravy vad – v obecné části závazkového práva, poté u konkrétních druhů smluvních typů, pro nás konkrétně kupní smlouva, a část třetí, úpravu koupě zboží v obchodě jakožto speciální druh kupní smlouvy. Nicméně dikce této úpravy je často rozdílná od dnešní úpravy, a proto je třeba důkladně zkoumat její smysl a možnost uplatnění judikatury, která k tomuto zákonu vznikla.

2.1. Úprava vytknutí vad obecně

Práva z vad u obecné části závazků byla dána především v § 504 až 508. V úpravě kupní smlouvy je pak pro nás nejrelevantnější § 599. V první řadě je třeba upozornit, že zákon v žádné z obou částí nedisponuje termínem „uplatnit právo z vad“ ani nikde nestanovuje povinnost kupujícího provést volbu svého práva, kterým má být vada odstraněna, na rozdíl od dnešní úpravy. V souladu s tím k tomu také přístupovala soudobá judikatura a literatura.

Konkrétně § 504, ve kterém bylo stanoveno, že „nabyvatel může uplatňovat nárok z odpovědnosti za vady u soudu jen tehdy, vytkl-li vady bez zbytečného odkladu poté, kdy měl možnost věc prohlédnout. Nabyvatel může vadu vytknout nejpozději do šesti měsíců, pokud zákon nestanoví jinak.“ Toto usta-

novení bylo dlouhodobě a bez jakýchkoliv diskusí vykládáno tak, že pro úkon vytknutí není třeba, aby nabyvatel zároveň provedl volbu svého práva. Pokud neučinil volbu výběru svého práva, kterým má být vada odstraněna, právo mu nezaniklo a k uplatnění práva u soudu bylo potřeba pouze vadu vytknout (oznámit).¹⁶

Podobně tomu bylo u úpravy vad kupní smlouvy, kde je mimo jiné v § 599 uvedeno, že vady musí kupující uplatnit u prodávajícího bez zbytečného odkladu. Práva z odpovědnosti za vady se může kupující domáhat u soudu, jen jestliže vady vytkl nejpozději do šesti měsíců. Zde opět praxe i doktrína jednotně zastávala názor, že není třeba v této prekluzivní lhůtě provést volbu práva, ale postačuje pouze vytknout, k tomu podrobněji např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 4367/2013.¹⁷ Lze tedy shrnout, že úprava práv z vad, a to jak v obecné části závazku, tak u kupní smlouvy, znala pouze jednu složku, pouhé vytknutí vady prodávajícímu. Se složkou uplatnění práv na žádném místě nepracovala a jak judikatura, tak doktrína shodně uzavíraly, že není možné ji dovozovat. Jinak to však bylo u úpravy koupě zboží v obchodě, a to opět vzhledem k úpravě tohoto institutu v OZ 1964.

2.2. Úprava uplatnění práv z vad při koupi zboží v obchodě

Rozdíl mezi úpravou probíranou v předchozí kapitole a úpravou koupě zboží v obchodě spočíval především v tom, že v § 626 bylo uvedeno: „*Práva z odpovědnosti za vady věci, pro které platí záruční doba, zaniknou, nebyla-li uplatněna v záruční době.*“ Tedy poprvé je jasné dáno, že kupující musí uplatnit právo z vad vůči prodávajícímu, resp. k tomu, aby jeho právo domáhat se u soudu nezaniklo, bylo třeba, aby provedl volbu práva, kterým bude vada odstraněna. S touto terminologií logicky pracovaly i soudy, konkrétně Nejvyšší soud, který například uvedl: „*K tomu, aby nedošlo k zániku práv z odpovědnosti za vady věci prodané v obchodě, nestačí, že kupující v záruční době vytkl obchodní organizaci vady věci, nýbrž je nutné, aby v této lhůtě konkrétně uvedl, jaké právo z tohoto důvodu uplatňuje u obchodní organizace.*“¹⁸ Stejně k tomu například slovenský Nejvyšší soud: „*Súdy si však niekedy neuvedomujú, že na vylúčenie zániku práv zo zodpovednosti za vady predanej veci ich neuplatnením nestačí, že kupujúci v záručnej dobe vadu obchodnej organizácii vytkol, ale že je potrebné v tejto lehote konkrétne uviesť, aké právo z tohto dôvodu kupujúci uplatňuje.*“¹⁹ A mnoho dalších.²⁰

Z těchto závěrů je třeba poznamenat, že na rozdíl od úpravy rozebírané v předcházející kapitole, taktéž ze zákona neexistovaly dvě složky uplatňování práv z vad. Tedy v zákoně bylo upraveno pouze uplatnění práva z odpovědnosti za vady, resp. právo z vad, nicméně z logického hlediska soudy dovozovaly a počítaly s tím, že minimálně s tímto úkonem musí dojít k určitému oznámení, že daná věc má vadu, tedy vytknutí. Nicméně z právního hlediska tento úkon nebyl nikterak důležitý, nezbytné pouze bylo, aby kupující v této lhůtě provedl volbu svého práva. Logicky z toho vyplývá, že vadu samozřejmě musel nějakým způsobem notifikovat.

Z uvedeného tedy vyplývá, že ani v jedné z těchto tří úprav neexistovala „dvojsložkovost“ při uplatňování práv z vad tak, jak ji dovozujeme dnes. Nicméně existovala jiným způsobem, u daných úprav postačovalo vytknutí, u další úpravy bylo třeba přímo provést volbu práva.

Tyto závěry jsou důležité především pro zodpovězení otázky, zda shora citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu mohou být uplatnitelná i při dnešní právní úpravě koupě zboží v obchodě. V první řadě je třeba připomenout, že Vítová²¹ tuto aplikaci s odkazem na rozhodnutí R 22/1978 připouští a řeší tím

lhůtu, ve které je třeba práva z vad dle § 2165 NOZ uplatnit. Stejně tak *Tégl/Weinhold* obecně uzavírají, že práva z odpovědnosti za vady musí být uplatněna v reklamační lhůtě, přičemž lhůta musí být totožně dlouhá jako doba záruční. Dále uvádějí, že vytknutí vady má být doprovázeno konkretizací práva, kterého se oprávněný domáhá, přičemž uvádějí, že neuplatnění práv v reklamačních lhůtách má zpravidla za následek jejich zánik, tak dovozují s odkazem na již citované rozhodnutí R 2/1978.²²

Pokud se však znovu podíváme na dnešní úpravu stanovenou § 1921 odst. 2, popřípadě § 2165, a srovnáme ji s § 626 odst. 1, musíme nutně dojít k závěru, že tuto judikaturu vůbec nebudeme moci použít, jelikož v § 1921 odst. 2 máme stanoveno, že vadu je třeba vytknout nejpozději v reklamační lhůtě, která je určená délkou záruční doby, nikoliv uplatnit práva z vad. Tento úkon je upraven v § 2165, zde však bez časového ohraničení pro jeho provedení. Můžeme tedy uzavřít, že § 1921 odst. 2 nám sice spolu s odst. 3 říká, že pokud kupující vadu v této lhůtě nevytkne, právo vytknout vadu se promlčuje, nicméně neříká nám to nic o tom, v jaké lhůtě je třeba uplatnit právo z vad dle § 2165.

Závěrem tedy musím shrnout, že judikaturu vzniklou za účinnosti OZ 1964 vzhledem k rozdílné právní úpravě obou občanských zákoníků nebude možné použít a je třeba lhůtu, ve které musí kupující uplatnit práva z vad, hledat jinde.²³

3. Lhůta pro uplatnění práv z vad

V návaznosti na předešlou kapitolu je třeba zmínit ještě jednu odlišnost § 1921 odst. 2 NOZ oproti § 626 OZ 1964. Ta spočívá v tom, že v NOZ jsou stanoveny pro vytknutí vady dvě lhůty, a to subjektivní, která je vyjádřena takto: „*vadu krytou zárukou musí nabyvatel vytknout zciziteli bez zbytečného odkladu poté, kdy měl možnost předmět plnění prohlédnout a vadu zjistit.*“ Na ni navazuje lhůta objektivní. Ta je stanovena délkou záruční doby, v našem případě tedy dvacet čtyři měsíců.

Vzhledem k tomu, že hledáme lhůtu pro uplatnění práva, je třeba si uvědomit, že tato lhůta se nutně musí odvíjet od vytknutí vady, protože jak již bylo nastíněno výše, úkon uplatnění práva z vad nelze z logiky věci provádět samostatně tak, aby byl vynechán úkon vytknutí vady. Jinými slovy, uplatnění práv z vad je závislé na tom, zda bylo provedeno vytknutí vady. Tzn., že pokud vada nebyla v příslušných lhůtách vytknuta a zcizitel v souladu s odst. 3 namítne promlčení, soud právo nepřizná.

Z toho vyplývá, že lhůta pro uplatnění práv z vad musí být určena od úkonu vytknutí, resp. v jeho souvislosti.

3.1. Promlčecí lhůta

Obdobně se na tuto situaci dívá i *Šilhán*, když uvádí: „*v reklamační lhůtě dle § 1921 je třeba vadu vytknout. Uplatnit práva dle § 1923 je však možno i kdykoliv poté, samozřejmě s vědomím běhu příslušné promlčecí lhůty, pokud jde o soudní vymahatelnost. Nabyvatel však nepochybně musí při uplatnění svých práv postupovat poctivě (viz § 6) a dle okolností případu též případně předcházet vzniku škod, pokud by k tomu v daném případě na straně zcizitele mohlo dojít (§ 2900).*“²⁴ S tou výjimkou, že v tomto konkrétním příkladu by se práva uplatňovala dle § 2169. Nicméně citovaná teze naprosto podporuje shora uvedené, tedy nabyvatel nejprve musí v souladu s § 1921 odst. 2 vadu vytknout a od tohoto úkonu se

odvíjí lhůta k uplatnění vady.

Co se mi však ze shora citovaného textu jeví nejasné, je tato formulace: „*samozřejmě s vědomím běhu příslušné promlčecí lhůty, pokud jde o soudní vymahatelnost.*“ Nabízí se otázka, o jaké promlčecí lhůtě je řeč. Možností vidím hned několik.

Jako první přichází promlčecí lhůta dle obecné části NOZ. O tom je samozřejmě možné přemýšlet. Tedy ta situace by vypadala tak, že nabyvatel vytkne v příslušných lhůtách vadu a od tohoto vytknutí mu běží obecná tříletá promlčecí lhůta. Nicméně zde opět narážíme na terminologický problém, totiž že dle § 628 „*u práva, které musí být uplatněno nejprve u příslušné osoby, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy u ní bylo právo takto uplatněno.*“ Tedy, aby tato lhůta mohla začít plynout, nabyvatel by nejdříve musel dané právo již uplatnit, nikoliv pouze vytknout. Stejná obecná úprava promlčení byla také v OZ 1964, nicméně zde bylo toto ustanovení derogováno § 508.

Dalším možným řešením se jeví možnost promlčení uplatnění práva z vad ve lhůtách, které jsou určeny § 1921 k vytknutí vady. Rozdíl tohoto řešení a řešení s odkazem na judikaturu k OZ 1964 spočívá v tom, že zde bychom museli zohlednit i subjektivní lhůtu pro vytknutí vady. Tento závěr lze do jisté míry podložit také důvodovou zprávou,²⁵ ve které je uvedeno toto: „*Práva z vadného plnění musí být uplatněna včas. Nestane-li se tak, nespojuje s tím osnova zánik práva, protože se vůbec snaží vyhybat institutu prekluze. Zakládá se však právo zcizitele namítnout opožděné vytknutí vady. Bude-li námitka vznesena, soud právo z vadného plnění nepřizná.*“ Zjednodušeně, pokud práva z vadného plnění nebudou uplatněna včas, zakládá to právo zcizitele namítnout opožděné vytknutí vady. Tato dikce potvrzuje shora uvedený závěr. Nicméně i při tomto závěru mě napadají mnohá „ale“. Kupříkladu, proč je tedy rozdělována složka vytknutí vady a uplatnění práv. Zákonodárce tuto situaci mohl řešit daleko jednodušším řešením, když by zavedl prosté uplatnění práva z vad v určité lhůtě. Pokud by se to nestalo, došlo by k promlčení práva stejně jako za předešlé právní úpravy (viz kapitola 2).

Je otázkou, zda z důvodové zprávy tento závěr máme skutečně dovozovat. Pokud bychom tak totiž skutečně učinili, mohlo by to znamenat velké problémy především k daným subjektivním lhůtám a také k tomu, že by to znamenalo naprostý obrat od minulých právních úprav, jenž *de facto* neplyne ze zákona, pouze z důvodové zprávy. V souvislosti se dá i pravděpodobně usuzovat, že došlo k pouhému zaměnění obou termínů a cílem této věty bylo především sdělit, že práva se dle nové právní úpravy promlčují, nikoliv prekludují. Proto se domnívám, že není na místě, abychom dovozovali spolu s povinností vytknutí v určitých lhůtách zároveň povinnost uplatnění daných práv pod sankcí promlčení práva.

Určitým argumentem na podporu tohoto tvrzení může být koncepce některých zahraničních právních úprav. Například rakouský ABGB, který stanovuje poněkud odlišné pojetí vad od naší právní úpravy, stanovuje, konkrétně v § 933, možnost kupujícího domáhat se svých nároků u soudu, pokud v určité lhůtě vytknul vadu u prodávajícího, popřípadě jiné osoby. Není zde tedy stanovena povinnost uplatnit si své právo k tomu, aby jeho právo nezaniklo. Ke stejnému závěru dojdeme, pokud budeme zkoumat mezinárodní koupi zboží. Pokud totiž nahlédneme do mezinárodní úmluvy,²⁶ zjistíme, že čl. 39 daný problém řeší velmi podobně. Je zde stanoveno, že právo kupujícího z vad zboží zaniká, jestliže kupující neoznámí prodávajícímu povahu těchto vad v přiměřené době poté, kdy je zjistil nebo je měl zjistit. V druhém odstavci je pak shodně stanovena objektivní lhůta pro toto oznámení. Podle ní právo kupujícího z vad zboží vždy zaniká, jestliže kupující neoznámí prodávajícímu vady zboží nejpozději do dvou let ode dne, kdy zboží bylo skutečně předáno kupujícímu.

Je samozřejmé, že tyto úpravy nemají vliv na naši právní úpravu, nicméně myslím, že za daných okolností jen podporují závěr, že z NOZ nemůžeme dovozovat povinnost kupujícího ve lhůtách k vytknutí vady zároveň vybrat způsob odstranění dané vady (viz kapitola 3.3).

3.2. Udržitelnost stávajícího výkladu § 2165

Dalším obrovským problémem v souvislosti s aplikací § 2165 je již zmiňovaná subjektivní lhůta stanovená § 1921 odst. 2, jenž je lhůtou pro vytknutí vady při koupi zboží v obchodě. Ta pracuje s termínem „bez zbytečného odkladu“. Nicméně pokud nahlédneme do směrnice,²⁷ tak v bodu 19 se můžeme dočíst, že „vzhledem k tomu, že členské státy mohou stanovit lhůtu, během které spotřebitelé musí oznámit prodávajícímu rozpor se smlouvou; že členské státy mohou poskytnout vyšší úroveň ochrany spotřebitele tím, že nestanoví žádnou takovou povinnost; že v každém případě mají mít spotřebitelé v celém Společenství k dispozici lhůtu alespoň dvou měsíců, během níž by oznámili prodávajícímu rozpor se smlouvou.“ Je tedy otázkou, jak v tomto okamžiku vykládat § 1921. Tak, že lhůta bez zbytečného odkladu má být nejméně dva měsíce, to je samozřejmě nesmysl, takto určená lhůta je dlouhodobě vykládána v rámci dnů, maximálně týdnů.²⁸ To by tedy jinak znamenalo, že NOZ jde proti závazným normám evropského práva.

Ještě před účinností NOZ nastaly obrovské diskuse nad tím, zda je v § 2165 obsažena zákonná povinnost z vadného plnění (dále jen „zákonná záruka za jakost“) a jde nad rámec směrnice, nebo jde o pouhou jakost při převzetí, tedy odpovědnost za vady, kterou věc měla v době převzetí nabyvatelem.²⁹ Praxe se postupně ustálila tak, že zákonná záruka za jakost zde existuje.³⁰ Tento závěr byl odůvodněn především termínem výskytu vady, jenž zahrnuje i vady, které daná věc v době plnění nemá. Dalším argumentem je větný rozbor, tedy přívlasková věta, která dle stávajícího výkladu dává smysl jenom tak, že se vztahuje pouze k vadě a nikoliv ke lhůtě dvaceti čtyř měsíců³¹ (viz 1.1).

Cílem této práce není rozporovat tuto argumentaci, nicméně, ve shodě se shora uvedeným, se nabízí zásadní otázka. A to, pokud je v § 2165 vyjádřena zákonná záruka za jakost, je tedy nutné dovozovat spojení s § 1921 odst. 2, kde se shodně mimo jiné uvádí, že vadu krytou zárukou musí nabyvatel vytknout zciziteli bez zbytečného odkladu, což jak již bylo uvedeno, je v rozporu s právem Evropské unie. Otázka tedy zní, zda zákonodárce skutečně učinil takto flagrantní chybu a lhůtu k vytknutí vady určil proti požadavku evropského práva. Dle mého názoru je tento závěr nepravděpodobný a je třeba v tomto směru přemýšlet nad skutečným úmyslem zákonodárce.

Je třeba podotknout, že již při tvorbě NOZ se o tomto ustanovení vedly diskuse v odborných kruzích.³² Nejdříve byl patrně skutečně cíl, aby NOZ byl bez zákonné záruky oproti předchozí úpravě. Nicméně později se došlo k názoru, že je třeba zákonnou záruku ponechat, a došlo k rychlým změnám v těchto ustanoveních, jako například termín „projevit“ byl nahrazen termínem „vyskytne.“ Nejspíše muselo dojít i k odebrání čárky v přívlaskové větě, čímž sice jazykově došlo k tomu, že lhůta se vztahuje k výskytu vady, avšak došlo k vypuštění lhůty, která již dále nebyla reflektována. Jiné vysvětlení, jak ke znění tolik sporného § 2165 došlo, patrně není. Nicméně je z toho jasné, že zákonodárcovým úmyslem bylo zákonnou záruku v občanském zákoníku udržet. Tím však došlo k daleko rozsáhlejší potíži, jelikož pokud dnešní § 2165 byl při rekodifikačních úvahách opravdu postaven tak, že skutečně stála čárka za slovem „zboží“ a následně byla pouze vynechána s tím, že lhůta se bude vztahovat na výskyt vady, nikoliv k uplatnění práva, nutně musíme dovést aplikaci § 1921 odst. 2 (viz výše), čímž se ale

dostáváme do situace, kdy porušujeme evropské právo (viz výše).

V této souvislosti je třeba si položit otázku, zda stávající výklad § 2165 je nadále udržitelný vzhledem k tomu, že třebaže se k určité lhůtě dojde, vždy bude interpretována a aplikována s odůvodněnými otazníky.

3.3. Použití pravidel obecné kupní smlouvy jako možné řešení

S ohledem na to, že se nyní odborná veřejnost i praxe přiklání pro interpretaci, při které je „záruka za jakost“ zachována, jsem přesvědčen, že při hledání lhůty pro uplatnění práva z vad dle § 2165 musíme odmítnout shora představeného řešení promlčení práva na vytknutí vady společně s promlčením práva na vytknutí dle § 1921 odst. 2.

Pokud se znovu podíváme do § 2106, zjistíme, že sankce, která nastává za pozdější uplatnění, než toto ustanovení předpokládá, je pouhé zúžení výběru pro kupujícího, nikoliv promlčení práva. V žádné části zákona nenajdeme byť jen náznak povinnosti uplatnit právo pod sankcí promlčení.

Je třeba připomenout, že institut koupě zboží v obchodě je jakýmsi zvláštním typem kupní smlouvy, tedy pokud něco sám neupravuje, je možné, pokud to neodporuje smyslu a účelu, použít pravidla obecné kupní smlouvy. Jak jsem již několikrát zmínil, tak v § 2106 je lhůta pro uplatnění práv z vad stanovena tak, že kupující je povinen uplatnit své právo ve lhůtě pro vytknutí, popřípadě bez zbytečného odkladu poté, přičemž jako sankce nedodržení je stanoven užší výběr práv pro odstranění vady (viz 1.2). Nespátřuji žádný důvod, proč by takovýto přístup nemohl být uplatňován i při koupi zboží v obchodě, tedy minimálně použití těchto lhůt.

V této souvislosti je na místě se samozřejmě ptát, jaká sankce by vůči kupujícímu měla nastat v případě nedodržení těchto lhůt. Z povahy věci zde nelze postupovat rovněž dle § 2106, vzhledem k rozdílné úpravě a koncepci práv na odstranění vady, které v daných institutech zákon kupujícímu přiznává. Mám za to, že k tomu, abychom správně aplikovali § 2165, je třeba si povšimnout jeho dikce, tedy konkrétně ustanovení, že kupující je oprávněn uplatnit právo z vady. Pokud zde navážeme na předcházející kapitoly a znovu ve zkratce srovnáme tuto textaci zákona s předešlou, lze mít důvodně za to, že zákon zde nestanovuje povinnost kupujícího uplatnit svá práva, ale je to koncipováno jako pouhé oprávnění, které využít může a nemusí. Proto, jak jsem již shora uvedl, při této situaci dle mého názoru není na místě, aby při neuplatnění práv z vad v dané lhůtě došlo k promlčení práv. Při neuplatnění práva je naopak třeba postupovat tak, že kupující ztrácí tuto výhodu a výběr je na prodávajícím. Zde by se opět mělo použít pravidlo vyplývající z obecné kupní smlouvy, které se sice přímo nevztahuje k úpravě vad, nicméně § 2089 odst. 1 se jeví jako nejlepší možné řešení pro další postup prodávajícího při odstraňování vady.

Pokud tedy daný závěr shrneme, je třeba vycházet z toho, že uplatnění práv z vad dle § 2165 není koncipováno jako povinnost, ale spíše jako oprávnění kupujícího, a z toho je nutné také nadále vycházet. Tedy, pokud kupující v daných lhůtách pro vytknutí vadu náležitě vytkne, může pak v souladu s § 2106 uplatnit při tomto vytknutí nebo bez zbytečného odkladu poté své právo, které mu přiznává zákon. Pokud svá práva v těchto lhůtách neuplatní, je výběr odstranění na prodávajícím, který by však měl postupovat v souladu s § 2089 odst. 1 a nejprve informovat kupujícího, jaký způsob opravy vybral. Pokud ten bez zbytečného odkladu nezpráví prodávajícího, že si přeje jiný postup odstranění

vady znovu bez zbytečného odkladu ve shodě s § 2089 odst. 2, pak může kupující vadu odstranit dle svého výběru. Pokud si však kupující vybere jiný způsob, je jím prodávající vázán. Tento způsob uplatňování práv z vad je nepochybně lepší řešení pro obě strany, tedy prodávající je zde lépe chráněn proti spekulativnímu chování kupujícího. Naopak, kupujícímu zajišťuje oproti povinnosti uplatnit právo z vad do 24 měsíců dostatečný čas pro výběr i při skončení lhůty, která se vztahuje pouze na vytknutí. Tím pádem do tohoto vztahu proniká daleko intenzivněji právní jistota.

4. Závěr

Problematický § 2165 NOZ opravňuje kupujícího k uplatnění práv z vad, nicméně nestanovuje lhůtu k tomuto úkonu. Naproti tomu zákon stanovuje lhůty k úkonu vytknutí vady. Je třeba uzavřít, že tyto dva úkony, se kterými NOZ pracuje, jsou svým obsahem odlišné a není možné je ztotožňovat. Nicméně je nepochybné, že při hledání lhůty k uplatnění práva je třeba vycházet od úkonu vytknutí vady.

Musíme však odmítnout především závěr o promlčení uplatnění práva z vad spolu s promlčením vytknutí, a to jak pouze v objektivní promlčecí lhůtě dvaceti čtyř měsíců, což je dovozováno pouze s odkazem na judikaturu spjatou s OZ 1964, tak i možnosti promlčení jak v subjektivní, tak i objektivní lhůtě pro vytknutí vady. Tento závěr vychází především z důvodové zprávy. Nicméně v zákoně pro takovéto řešení nemáme jedinou oporu, ba právě naopak. Dále je třeba připomenout, že řešení není možné najít v obecné promlčecí lhůtě od vytknutí vady dle § 628 NOZ, jelikož i zde zákon stanovuje, že k tomu, aby počala běžet promlčecí lhůta, je třeba nejdříve právo uplatnit, tedy nikoliv vytknout vadu.

Vzhledem k problémům, které přináší subjektivní lhůta pro vytknutí vady a další systematické problémy s tím spojené, je třeba se zamyslet nad tím, zda je nadále možné považovat § 2165 za „zákonnou záruku za jakost“ tak, jak se nyní v praxi děje. Změny, které se na poslední chvíli udály, v tomto problematickém ustanovení zjevně výkladu dané normy nepřispěly a ačkoliv záměr zákonodárce směřoval i vzhledem k dané argumentaci patrně opravdu k „zákonné záruce za jakost“, tak i přesto je třeba se zamyslet, zda vzhledem k systematickému výkladu a daným problémům má toto pojetí nadále přetrvávat.

Pokud daný závěr, že „zákonná záruka za jakost“ je v § 2165 nadále zachována, bude dále v praxi většinově přijímán, měl by být úkon pro uplatnění práv z vad při koupi zboží v obchodě vzhledem k dikci daného ustanovení vykládán jako pouhé oprávnění kupujícího. Pokud ho sám nevyužije při vytknutí vady nebo bez zbytečného odkladu poté, znamená to pouze, že způsob odstranění vady může vybrat prodávající. Ten ale musí o daném způsobu odstranění vady zpravit kupujícího, který má stále možnost opět ve lhůtě bez zbytečného odkladu způsob odstranění vady změnit v souladu s § 2169. Pokud tak neučiní, ztrácí možnost na výběr a způsob odstranění vady je na prodávajícím. Tento závěr je dovozen na základě ustanovení obecné kupní smlouvy § 2106 a § 2089 NOZ.

Zaujal Vás tento článek?

Tímto to končit nemusí. Článek najdete ve webové podobě na:

www.iurium.cz/2017/12/04/uplatneni-vad-lhuty/

Zapojte se do diskuze. Jakýkoli názor, kritika, nápad či podnět je zde vítán.

Seznam poznámek pod čarou

1 Rekodifikací soukromého práva rozumějme především účinnost zákona č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, a dalších zákonů, ta nastala 1. 1. 2014.

2 VÍTOVÁ, Blanka. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 – 3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 160.

3 TICHÝ, Luboš. In ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 971.

4 Tamtéž, s. 980.

5 Tamtéž, s. 823.

6 Tamtéž, s. 970-971.

7 MATĚJKA, Michal. „Konec“ dvouleté záruky za spotřební zboží dle NOZ – rok (a něco) poté. *epravo.cz*, publikováno dne 21. 4. 2015. Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/konec-dvoulete-zaruky-za-spotrební-zboží-dle-noz-rok-a-neco-pote-97585.html>.

Již dříve například:

ČECH, Petr. Nad několika rekodifikačními nejasnostmi. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 11-12, s. 324.

8 VÍTOVÁ, Blanka. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. ...*, s. 160.

9 Např. DÁVID, Radovan. In PRAŽÁK, Zbyněk a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku Komentář k § 1721–2893 podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.* Praha: Leges, 2017, s. 795-796.

10 TICHÝ, Luboš. In ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník ...*, s. 823.

11 TÉGL, Petr. WEINHOLD, Daniel. In MELZER, Filip. TÉGL, Petr. *Občanský zákoník III. svazek § 419-654 Věci a právní skutečnosti*. Praha: Leges, 2014, s. 979.

12 HUSTÁK, Zdeněk. SEDLÁČEK, Tomáš. Poznámky k uplatňování práv z vad při koupi podílu obchodní korporace z pohledu právní praxe. *Obchodněprávní revue*, 2006, roč. 8, č. 2, s. 39.

13 ŠILHÁN, Josef. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář. I. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 872-873.

14 Např. ZAPLETAL, Jiří. In PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 2134-2135.

15 VÍTOVÁ, Blanka. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. ...*, s. 160.

16 ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří. SPÁČIL, Jiří. ŠKÁROVÁ, Marta. HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I, II*. Praha: C. H. Beck. 2. vydání, 2009, s. 451.

17 K zachování možnosti domáhat se u soudu nároků z odpovědnosti za vady prodané věci postačí, aby kupující vytkl prodávajícímu v prekluzivní lhůtě uvedené v § 599 odst. 1 ObčZ 1964 konkrétní vady prodané věci;

uplatnění konkrétního práva z odpovědnosti za vady se nevyžaduje. (Právní věta rozhodnutí)

18 R 17/1976 Sb. soud. rozh.

19 R 2/1978 Sb. soud. rozh.

20 Např. 22/1983 Sb. soud. rozh. Z poslední doby např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. 33 Cdo 1847/2015.

21 VÍTOVÁ, Blanka. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. ...*, s. 160.

22 TĚGL, Petr. WEINHOLD, Daniel. In MELZER, Filip. TĚGL, Petr. *Občanský zákoník III. ...*, s. 981.

24 ŠILHÁN, Josef. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 916.

25 Důvodová zpráva k NOZ (konsolidované znění). *obcanskyzakonik.justice.cz*, publikováno dne 3. 2. 2012, citováno 24. 2. 2016. Dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

26 Vídeňská úmluva OSN o mezinárodní koupi zboží ze dne 11. dubna 1980.

27 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES ze dne 25. května 1999 o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží.

28 ŠILHÁN, Josef. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. ...*, s. 872-873.

29 LIŠKUTÍN, Tomáš. Otazníky nad zákonnou zárukou při prodeji zboží v obchodě ledna 2014. *Právní rozhledy*, 014, roč. 22, č. 5, s. 160.

Tisková zpráva Ministerstva spravedlnosti ze dne 14. 5. 2013. Dostupná na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/infocentrum/infocentrum-aktuality/214-dvouleta-zakonna-zaruka-na-zbozi-bude-platit-i-po-1-1-2014>.

30 Tento závěr lze podpořit především smluvními podmínkami obchodníků, kteří v nich kupujícím v zásadě jednotně přiznávají tato práva.

31 VÍTOVÁ, Blanka. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. ...*, s. 160.

32 MELZER, Filip. K úpravě ochrany spotřebitele ve vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 21, s. 771.